

Donald Judd Ve Tekrar Estetiği

Donald Judd And Aesthetics Of Repetition

ÖZET

20. Yüzyılın başlarında avangard sanat hareketlerinin de etkisiyle geleneksel sanat anlatımlarına yönelik bir eleştiri ve saldırı söz konusuydu. Bu eleştirilerin odağında sanatın elitist ya da seçkin yönü hedef alınmaktaydı. Yüzyıllar boyunca belli toplumsal katmanların tekelinde olan ve içeriğin esas olduğu anlatımcı sanat görüşüne yönelik bir kuşku ve nefret duygusu hakimdi. Bu nedenle sanat bundan sonra sadece kendini anlatmalıydı. Dolayısıyla malzeme, form ve indirgemeci eğilimler sanatın konusu haline gelecekti. Bu çerçevede 1960-70 yılları arasında Minimal Art, Minimaliz ya da ABC Sanatı olarak adlandırılan sanat hareketi basit, tekrara dayalı ve geleneksel heykel ve resim anlayışının dışında paratıklar ile adından söz ettirmeye başladı. Bu yeni sanat hareketi özellikle Soyut Dışavurumculuğun kişisel jestlerini hedef aldı. Minimal Sanat romantik dışavurumun aksine forma dayalı fizikseliği korumaya çalıştı. Bu bağlamda Minimal Sanatın önemli temsilcilerinden Donald Judd bu araştırmanın konusu olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Judd, Sanat, Minimal Sanat

ABSTRACT

In the early 20th century, with the influence of avant-garde art movements, there was a criticism and attack on traditional artistic expressions. At the center of these criticisms was the elitist or elitist aspect of art. There was a sense of suspicion and hatred towards the expressive view of art, which had been the monopoly of certain social layers for centuries, and in which content was the basis. Therefore, from now on, art should only express itself. Therefore, material, form and reductionist tendencies would become the subject of art. In this framework, between 1960-70, the art movement called Minimal Art, Minimalism or ABC Art started to make a name for itself with simple, repetitive and out of the traditional understanding of sculpture and painting. This new art movement specifically targeted the personal gestures of Abstract Expressionism. Contrary to romantic expressionism, Minimal Art tried to preserve physicality based on form. In this context, Donald Judd, one of the important representatives of Minimal Art, will be the subject of this research.

Keywords: Judd, Art, Minimal art

GİRİŞ

Sanat hayatına bir ressam olarak başlayan aynı zamanda güçlü bir eleştirmen ve teorisyen olan Donald Judd 'a göre nesnelere, herhangi bir yüzey üzerine uygulanan boya çalışmalarından daha etkilidir. İlk çalışmalarını kum, plastik vb malzemeleri doku özellikli olarak tuval üzerine uygulayarak ortaya çıkarmıştır. Sonrasında ise bu dokulu alanların kendisini etkilemesi nedeniyle resim yapmak yerine üç boyutlu formlara yönelmiştir. Önceleri boyanmış ağaç formlarını sadeleştiren Judd daha sonra üst üste koyduğu yüzeyleri metal kaplı pleksiglas kutular üretmeye başladı. Bu kutular, yontmak ve boyamak yerine endüstriyel olarak üretilen ve bir araya getirilen tekrara dayalı nesnelere olarak karşımıza çıkmaktadır.

Donald Judd 1947'de Kore'de askerlik görevini tamamladıktan sonra 1948'de New York'a taşındı ve ilk olarak Arts Students League'e kaydoldu. Bir yıl sonra Columbia Üniversitesi'nde sanat tarihi ve felsefe derslerine katılarak eğitimini tamamladı. Judd, akademik eğitiminin ilk birkaç yılında hâlâ geleneksel manzaralar ve portreler yapıyordu. Ellili yılların ortalarına doğru, resimleri giderek daha soyut hale geldi, ancak bu çalışmalarını figüratif karakterlerini tamamen kaybetmediler. 1957'de New York'taki Panoramas Galerisi'nde sergilediği "yarım yamalak soyutlamalar" olarak adlandırdığı tamamen soyut resimleri ortaya çıktı. Her türlü yanlısamayı ortadan kaldıracak çalışmalarını ise 1961'de, çoğunlukla tek renkli bir arka plan üzerinde basit biçimsel unsurları betimleyen resimlerle geldi. 1962'de, yine yağlı boya ile yaptığı duvar rölyeflerinin ilkini üretti, ancak sadece bir yıl sonra nihayet üç boyutlu nesnelere çalışmak için resim yapmayı bıraktı. Judd beş yıldan fazla bir süre boyunca eserlerini halka açık bir yerde sergileme tekliflerini reddetti. Aralık 1963'te Green Gallery, Judd'un ilk kişisel sergisine ev sahipliği yaptı; Judd o yılın ilkbaharında aynı galeride grup sergilerine katılmıştı. Judd, birkaç duvar kabartmasının yanı sıra, hepsi doğrudan zemine yerleştirilmiş toplam beş nesne sergiledi. Judd, çoğunlukla kontrplak ve metal parçalar kullanarak hepsini elle yapmış ve kırmızı renge boyamıştı. Daha sonra kullandığı kutu şekli defalarca farklı versiyonlarda üretmeye devam etti. Green Gallery'deki serginin malzeme, renk ve biçim açısından yarattığı toplam izlenim son derece homojen ve bilinçli bir araya getirme pratikleriydi. Judd çok hızlı bir şekilde resimden uzaklaşıp geri dönüşü olmayan bir hareket ortaya koyuyordu (Marzona,2004:16-17).

Bülent Bulduk ¹

How to Cite This Article

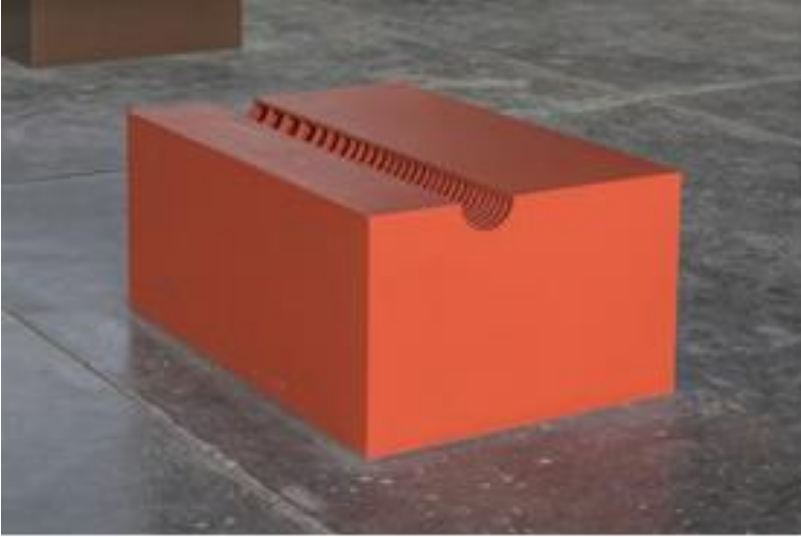
Bulduk, B. (2024). "Donald Judd Ve Tekrar Estetiği", International Academic Social Resources Journal, (e-ISSN: 2636-7637), Vol:9, Issue:2; pp:146-150. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11103380>

Arrival: 08 February 2024

Published: 30 April 2024

Academic Social Resources Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Doç. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim İş Eğitimi Anabilim Dalı, Sivas, Türkiye

Görsel 1:Donald Judd,İsimsiz, 1968, Ahşap Üzerine Kırmızı Yağlıboya, 49.53 × 114.3 × 77.47 cm

Kaynak: <https://juddfoundation.org/index-of-works/untitled-1963/>

1965 yılının ‘‘ABC Sanatı’’ isimli önemli makalesinde, Barbara Rose: ‘‘kendisini önceleyen romantik, biyografik soyut dışavurumcu stille son derece şiddetli bir zıtlık oluşturan boş, tarafsız, mekanik şekilde kişisellikten uzaklık dolayısıyla izleyicileri duygusuzluk ya da içerik eksikliğiyle ürperten bir sanatın’’ varlığına dikkat çekti (Fineberg,2014:281). Minimal Sanat, soyut dışavurumculuğun aksine dramatik ve duygusal obje düşüncesinden ziyade sembolik bir dil kullanmak yerine fizikselliğe vurgu yaptı. ‘‘Minimal Sanat’’ ın genel anlamda özellikle gerçek mekânın sürekliliğini vurgulamak için heykelden farklı olarak kaidenin dışlandığı, doğrudan yere, tavana ya da duvara yerleştirilen düzenli, geometrik formlara ve bunların tekrara dayalı dizilişlerine yöneldi. Saf ve düz stili ile Donald Judd, 1965 yılında bu yeni form ve yüzeylerin izleyicide herhangi bir temsil ve metafor ilişkisi içermeyecek, bağımsız bir şekilde bu formların fiziksel olarak anlaşılabilceği bir kavram olarak ‘‘spesifik obje’’ terimini uydurdu. Ad Reinhard’ın çalışmalarından etkilenen Frank Stella,1959-1961 yılları arasında yaptığı monokrom resimlerle Minimalizm’i başlatmış, sonrasında ise Altmışların ortalarında Donald Judd, Tony Smith, Carl Andre ve Dan Flavin gibi isimler bu anlayışı benimsemişler ve Minimalizm’i bir sanat hareketi olarak tanımlamışlardır. Bu sanatçılar için önemli olan şey metafizik düşünceler ya da içe dönüklük değil, aksine yapıtlarının objeler olarak ele alınması olmuştur (Fineberg,2014:281).

Judd’ın resim ve heykel kavramlarının aksine ‘‘spesifik nesne’’ ya da ‘‘üç boyutlu çalışmalar’’ olarak isimlendirdiği çalışmaları, gerçek bir mekânda yere ya da duvara yerleştirilen, mekânı dolduran, ve mekânla açık bir ilişki kurma özelliğine sahiptir. ‘‘Üç boyutlu çalışmalar’’ heykelin tersine karşılaştırılacak, çözümlenecek ve üzerinde düşünülecek karmaşık parçalara gereksinim duymadan bir bütün olarak görülebilir. Birbirinden ayrılmaz bir bütünü renk, imge, biçim ve yüzeyle bütünleştirmek, geçiş alanlarını, bağlantıları ve orta parçaları yok eder’’(Atakan,1998,20).

Görsel 2: Donald Judd,İsimsiz, 1973, Pirinç ve mavi Pleksiglas, 83.8 x 172.7 x 121.9 cm

Kaynak: <https://www.guggenheim.org/artwork/artist/donald-judd>

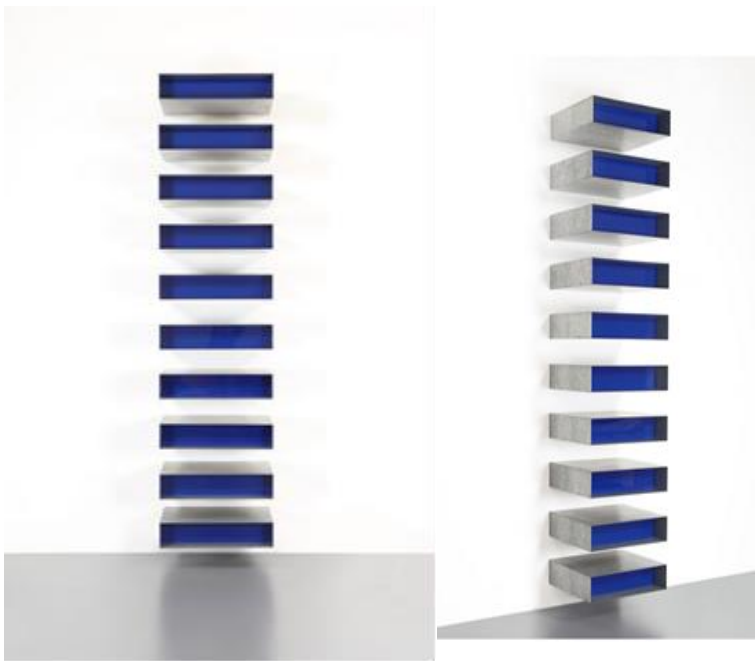
Judd’ın neredeyse sadece endüstriyel olarak ürettiği (ürettirdiği) geometrik çalışmaları geleneksel sanat formlarını çağrıştırmayan malzemelere dayanmaktaydı. Bu malzemeler genellikle galvenizli demir, pirinç, pleksiglas (esnek cam), çelik ve betondan oluşuyordu. Judd, göz yanılması gayreti yerine gerçek mekânda gerçek nesne ya da üç boyutluluğa referans vermenin daha doğru olduğuna inanıyordu. Hem iç mekâna hem de daha sonraları (1970’ler) dış mekâna uygun büyük ölçekli çalışmalar yapmaya başlayan Judd arkasında herhangi bir anlam taşımayan fiziksel gerçekliğe vurgu yapmıştır. Judd, Modern sanatın başlangıç aşamasında nesneyi bölüp parçalayan ve görünenin

ardındaki gerçekliği sorgulayan bir dil yerine görünenin ya da fiziksel gerçekliğin bütün olarak anlaşılmasını istiyordu.

Minimal sanat'ın indirgemeci tavrı, Soyut Dışavurumculuk vb. sanat hareketlerinin coşkulu ve bireysel diline alışkın olan izleyici için hem tuhaf hem de şaşkınlık vericiydi. Judd "yaptıklarının tamamen Amerika'ya özgü çalışmalar olduğunu düşünüyor ve Minimalizmde Amerikan sanatının egemenliğinin doruk noktası olduğunu ileri sürüyordu: Avrupa sanatıyla ilgilenmiyorum, doğrusu, onun tümüyle bitiğini düşünüyorum, diyordu"(Lucie-Smith,2004:277).

Judd'un 1963'te ürettiği kırmızı çalışmaları içleri görünen kapalı formlardan oluşur. Judd, ortaya çıkan formun ve malzemelerin tüm yönlerine açıklık getirmekle ilgileniyordu. İzleyicinin karşılaştığı anda tanıyabileceği, birbirine eşit uzaklıkta, simetrik ve matematiksel olarak belli aralıklarla yinelenmiş modüler olarak bir araya getirilebilecek formları araştırmaya başladı. Ancak Judd, geleneksel kompozisyon sınırlarının dışına çıkardığı bu çalışmalarının tıpkı matematik gibi hiçbir şey ifade etmediğini de ifade etmiştir. Judd, kırmızı ahşaptan yaptığı kırmızı kutu çalışmalarından sonra 1964'te artık metal ve pleksiglas malzemeyle çalışmaya başladı. Bunlar endüstriyel olarak üretilip bir araya getirilen, tekrara dayalı duvar kutuları ve yer kutuları olarak kurgulanan en bilindik çalışmaları olacaktır (Fineberg,2014:284-85).

Minimal Sanat, söz konusu eserin kendi bağlamında somut deneyimine ve algılanışına vurgu yaparak, bir sanat metafiziğini reddetti ve böylece en azından, artık sessiz bir düşünme eylemi içinde, önünde asılı duran ya da duran sanat eserinin değişmez önemi üzerine düşünmesi gerekmeyen, bunun yerine alanını paylaşan eseri aktif olarak algılaması, bu algılama süreci üzerine düşünmesi ve böylece ona anlam yüklemesi gereken izleyicinin rolünü değiştirdi (Marzona,2004:11).

Görsel 3-4: Donald Judd,İsimsiz, 1978, Galvanizli demir ve opak mavi akrilik levha, 15.2, 68.6, 61 cm

Kaynak: <https://www.sothebys.com/en/buy/auction/2020/contemporary-art-evening-auction-3/donald-judd-untitled>

Minimal Sanat'ın öne çıkan bir özelliği de açıklığıdır. Minimal Sanat'ın amacı ve içeriği, öncülü olan Soyut Dışavurumculuk'tan daha net olabilir. Her iki hareketin sanatçıları da açık bir şekilde otorite ve özgüven sergiler. Minimalistler, de Kooning ve Kline'dan bu yana nadiren görülen bir özgüvenle hem izleyiciyi hem de galeri mekânının önemini yok saymazlar. Mevcut tüm alanı agresif bir şekilde kavrarlar ve bunu yaparken mekânın her yönüne değmeye çalışırlar. İzleyiciyi, yeni tanımlanmış ve sınırları çizilmiş mekânda yürümeye ikna ederler. Sanatçılar bunu yaparken kafa karışıklığına yol açmazlar ve yanlış temsile kapı aralamazlar. Bir duvardaki bir dizi panel ya da nesne, var olma olasılığını duvarın varlığına borçludur. Minimal sanatçı artık sorgulama yolunu seçmez, zorlar ve gözlemler (Battock,1995:32).

Malzeme ve form olarak birbirinden farklı pratiklerle deneyimlenen Minimal Sanat örnekleri genel olarak tekrara dayanan çalışmalar olarak görülmektedir. Judd'ın tekrara dayalı ve pürüzsüz formları dikkat çekicidir. Birbiri ardına sıralanan formları olabildiğince kişisel jestlerden uzaktır. Ancak kişisel jestlerden uzak tekrarlar çelişkili bir şekilde Judd'ın çalışmalarını diğer Minimalistlerden ayırmaktadır. Bu özellik genel olarak diğer minimalistlerinde ayırıcı özelliği olmuştur.

Judd'ın 'spesifik nesne'ler olarak adlandırdığı çalışmalarını tekraren ve sıralı bir şekilde üretmesi ve onlara kendilerinin dışında bir anlam yüklememesi minimalizmin açıklık ilkesiyle uygun görünmektedir. Elbette Minimalizmin genel olarak soyut dışavurumculuğun aşırı bireysel özelliğine yönelik eleştirel bir tavrı vardır. Ancak

bu eleştiri Judd ve diğer minimalistlerin çalışmalarında bir anlam katmanı olarak karşımıza çıkmaz. Bu tekrarlar ısrarlı bir biçimde formun dışında özel olarak görülebilecek herhangi bir anlamın yokluğuna işaret ederler. Her bir form deyim yerindeyse bir kopyadan ibarettir ve diğerinden ayrılmaz. Yapıların tek seferde ve bir bütün olarak algılanması istenmektedir. Hangi açıdan bakılırsa bakılsın görülecek şey saf, basit, pürüzsüz ve soğuk nesnelere.

Görsel 5: Donald Judd, İsimsiz, 1976, Paslanmaz çelik 21 bireysel ve benzersiz çalışma, 10.2 × 68.6 × 61cm

Kaynak: <https://www.artforum.com/features/hal-foster-on-the-art-of-donald-judd-247364/>

Judd'a göre bir eserin tek ihtiyacı olan şeyin ilginç olmasıdır. Judd bu bağlamda, 'ilgi' kavramı üzerinde düşünmüş ve teorilerini Harvard'da psikoloji profesörü olan Ralph Barton Perry'nin yazılarına dayandırmıştır. Bir nesnenin değerini belirleyen şey ona duyulan ilgiyle yakından ilişkilidir. Perry, ilginin kendiliğinden ya da içgüdüsel olduğunu ve bu ilginin rasyonel yargı eylemlerinden oldukça farklı olduğunu düşünmüştür. Bu bağlamda Judd, ilk olarak nesneye duyulan görsel ilginin gücüyle ilgilenmiştir. Judd, nesnelere biçimsel betimlemelerini esas almış ve onları gözlemlemeye çalışmıştır. Dolayısıyla bir nesne uzayda ya da mekânda bütünüyle güçlü formlara sahipse ilgisi yüksek olmuştur. Ancak bu formlara duyulan ilginin nedeni neydi ve neden her form yeterince aynı ilgiyi uyandırmıyordu? Judd, 'Belirli Nesnelere' isimli çalışmalarında bu soruların cevabını John Locke'tan alıntı yaparak savundu: "Değişimin nedeni her zaman biraz huzursuzluktur. Bizi durum değişikliğine ya da yeni bir eyleme iten şey, biraz tedirginlikten başka bir şey değildi" (Martin,2006:64-65).

Minimal Sanatın kuramcıları sanatlarını Avrupa geleneğiyle karşı karşıya getirmişlerdir. Judd, kendini bu gelenekten özgürleştirmeye çalışıyor" diyor. Avrupalı sanatçılara karşı bir rekabet içinde Amerikalı sanatçılar, Amerikan sanayi toplumunu tamamen olumlu hale gelmiştir. Minimalistlerin ilhamlarını Avrupa sanat geleneklerinden değil, teknolojik olarak örgütlenmiş bu dünyadan (ABD) almaktadırlar. Bilim ve teknik rasyonaliteye ve Amerikan medeniyetinin üstünlüğüne duyulan bu inanç Minimal Sanatın teorilerine ve formlarına yansır (Akt.Moss,2007:35).

Judd'ın saf ya da basit çalışmaları renk, form, malzeme ve mekân açısından kurguya dayalı güçlü bir ilgiyi ortaya koyar. Herhangi bir disiplinle alakalı olamayan ve büyük anlatılara dayanmayan doğrudan maddi ve fiziksel bir form meydana getirme niyetiyle ortaya çıkan bu nesnelere ya da kurgular geleneksel temsillerin ötesinde açık ve kesin sınırlar yaratan yeni görsel bir dile sahiptir.

SONUÇ

Minimalist sanatçılar genel anlamda endüstriyel malzemelerden yapılmış, yüzeye ve fiziksellikğe öne çıkan ve her türlü kişisel jestlerden ya da dışavurumcu detaylardan arındırılmış geometrik formlara yöneldiler. Donald Judd'da gerçek mekânda gerçek sanat nesnelere oluşturmak için herhangi bir düzlem üzerinde meydana gelebilecek resimsel yanılısamadan kurtulmak istiyordu. Bu düşünceden hareketle resimden vazgeçerek 'spesifik nesnelere' olarak isimlendirdiği üç boyutlu çalışmalara yöneldi. Donald Judd'un endüstriyel olarak ürettiği yeni sanat nesnelere galerini mekanının duvarlarına ya da yere sabitlenerek izleyiciler açısından yeni fiziksel deneyimler meydana getirdi. Bu nesnelere kendi dışında herhangi bir kavrama ya da duruma gönderme içermiyordu. Judd, çalışmalarının heykel olarak adlandırılmasını da istemediği için onları 'spesifik nesnelere' olarak ifade ediyordu. Judd'un çalışmalarının çoğunu 'isimsiz' olarak belirlemesi ve bu nesnelere tekrara dayalı olması anlamsal göndermelere kapalı olduğunu yinelemekten ibaretti. Judd için her ne kadar nesnelere bütünsel, yalın fiziksellikği önemli bir değer olsa da parçayı bütünselliği oluşturan hayati bir temel olarak görüyordu. Diğer taraftan metal ve pleksiglas çalışmaları, yüzey ve hacim açısından pürüzsüz olduğu için renk ve ışık alanları oluşturarak izleyiciye yeni bir deneyimde sunmuş oluyordu. Judd' a göre bu nesnelere yalın ve basit fiziksellikten ibaret olmasının nedeni 'ilgi' kavramıyla ilişkilidir.

Judd'un bu nesnelere seçme nedeni ilginç olmalarıydı ve bu durum temel olarak iç güdüsel bir işleyişin bir sonucuydu.

Ancak Judd, çalışmalarının herhangi bir disipline ya da kavrama göndermeler içermediğini ifade etmiş olsa da kimi yazarlar ya da eleştirmenler onun çalışmalarının bir şekilde siyasi ve psikolojik anlamlar içerdiğini düşünüyordu. Örneğin endüstriyel olarak üretilip birleştirilen ve tekrar eden çalışmaları güç, otorite ve demokrasi bağlamında Amerikan kimliğine yönelik bir gönderme içeriyordu. Ya da renkli çalışmaları onun kişisel deneyimlerine, belleğine ait izler taşıyordu. Dahası bu renkli nesnelere, Judd'u kaçınmak istediği yanılmanın tam da ortasında bırakıyordu.

KAYNAKÇA

Atakan, N. (1998). Arayışlar, YKY, İstanbul

Battcock, G. (1995). Minimal Art: A critical Anthology, Published by University of California Press, USA

Fineberg, J. (2014). 1940 tan günümüze sanat, Varlık Stratejileri, Çev. Simber Atay-Eskier, Görül Erinç Yılmaz, Karakalem Kitabevi Yayınları, İzmir

Lucie-Smith, E. (2004). 20. Yüzyılda Görsel Sanatlar, Çev. Ebru Kılıç, Begüm Kovulmaz, Osman Akınhay, Akbank, İstanbul

Marzona, D. (2004) Minimal Art, Taschen, Köln

Moss, Jenna C. (2007). The Color of Industry: Frank Stella, Donald Judd, and Andy Warhol, College Undergraduate Research Electronic Journal, University of Pennsylvania

Timothy, M. (2006). Donald Judd: The Cath Exis of Space, The Journal of Culture and the Unconscious, Vol. VI, 1, Berkeley, USA